

mišljenja i komentari

Sam-se-potapa

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Znate li što znači riječ, točnije fraza, ili – da budem posve precizan – riječ koja čini naslov: sam-se-potapa? To ime nećete naći ni u jednoj pomorskoj ni vojnoj enciklopediji. A ipak je riječ o ratnom brodu ili, bolje reći, o klasi ratnoga broda.

Dakle, da vas ne držim dalje u nedoumici: sam-se-potapa je (neslužbeno) ime broda iz flotile koju su Rusi 1905. poslali iz Baltika preko Sueza čak do Madagaskara kako bi "ojačala" flotu admiral Rožestvenskog koja ih je tamo čekala. Rožestvenski je molio, kumio i preklinjao svoje nadređene da to ne čine, ali utaman. Tako je poraz u bitci s Japancima postao još izvjesniji, a propast ruske flote i s njom čitave ruske mornarice još neminovnija. A iza svega se, danas znamo, krila lukava namjera Kaisera Wilhelma, koji je nagovorio Aleksandra Trećeg da se upusti u rat s Japanom, kako bi ovaj izgubio čitavu baltičku flotu – da je Nijemci ne bi trebali sami potapati.

Iza Rusko-japanskog rata izbili su u Rusiji nemiri koji su na kraju svih krajeva doveli do oktobarske revolucije. No dobro, to su već povijesne teme, teme s kojima čitatelja ne mislim zamarati. Vratimo se osnovnoj temi: koju štetu može učiniti sam-se-potapa osim da se sam potopi?

Tako bi i bilo da je sam-se-potapa i sam-plovi. Ali nijedan ratni brod ne plovi sam, pa ni onda kada sam plovi. Iza njega uvijek stoji njegova flota. A nevaljao je brod briga za svakoga osim za neprijatelja. Jer, u prvom redu, nevaljao brod sporo plovi, pa usporava flotu kako u napadu tako i u uzmicanju. Još gore, teško podnosi pogotke. Na kraju se sam-se-potapa pretvara iz borca u žrtvu: umjesto da pomaže drugima u borbi, umjesto da pomaže floti da tuče neprijatelja, flota mora pomagati njemu da se ne potopi (prije vremena). Ako ga pak admiral prepusti njegovoj sudbini, osokolit će neprijatelja a demoralizirati svoje mornare – jer nikome se baš ne da boriti nakon što je vidio kako brod nestaje s površine mora u nepunoj minuti vukući sa sobom cijelu posadu.

To se u mornarici dobro zna: sve jedinice flotnog sastava moraju biti podjednake borbene spremnosti, ne valja sastavljati flotilu od starih i novih brodova. Snaga mornarice mjerena brojem brodova je iluzija – mnogo više znače njihove tehničke karakteristike i uvježbanost posade.

Kako je u vojsci, tako je i u civilnom životu: ne mogu dobri raditi s lošima. Tako smo došli i do osnovnog problema naše znanosti: imamo vrhunske stručnjake, vrhunske znanstvenike, ali što im to vrijedi kada se – poput admirala Rožestvenskog – ne mogu riješiti loših suradnika. Suradnika koji u poslu samo smetaju. Radio sam tako sa suradnicom na čiji sam svaki sat morao potrošiti svoja četiri, sa suradnikom koji je više vremena i živaca (i svojih i mojih) potrošio na dogovaranje i pregovaranje nego na rješavanje znanstvenog problema. Ili suradnika koji "nije stigao" u šest mjeseci pročitati rukopis koji sam ja napisao u šest dana. Što će mi takvi suradnici? Jednostavnije mi je napraviti njihov posao nego na njih gubiti vrijeme.

No nemojte misliti da ćete se takvih suradnika lako riješiti. Ti su ljudi uvijek puni velikih riječi, velikih ideja, uvijek su spremni za nove izazove. Njima je sve lako – samo kad ne trebaju raditi.

Ima i onih drugih, onih koji nisu tako entuzijastični, no uvijek ti bude nadu da bi od njih moglo nešto biti. Jest da ih je teško privoljeti da nešto rade i urade, jest da ih moraš snubiti kao vlašku mladu, ali ipak – misliš – bolje imati i takvog suradnika nego nikakvog. Konačno, čovjek ipak mora nešto raditi za svoju plaću. Ali jao! Na kraju ti ispadaš za sve kriv jer ljudima ne daješ prilike za napredovanje niti im daješ posao (kakav?) koji je adekvatan njihovoj kvalifikaciji. Ako pak ne znaš upravljati ljudima – zna se – nisi dobar voditelj, pa te valja smijeniti (no nitko te ne pita možeš li ti smijeniti nevaljalog suradnika).

I tu trebamo vidjeti zašto je hrvatska znanost tu gdje jest. Imamo mnogo kvalitetnih ljudi, a malo kvalitetnih ekipa. Tu je ključ problema. Ne možeš nikoga otpustiti, pa i kada je svima više nego jasno da ti suradnik nije ni za što sposoban (osim da pije kavu i priča viceve). Ako se trudiš oko njega uzalud trošiš energiju, ako ga puštaš da ništa ne radi, demoraliziraš druge suradnike (jer zašto ja moram raditi a on ne?). Nalaziš se u dilemi kao admiral u žaru bitke: treba li pomoći brodu koji se sam potapa?

Mi nećemo imati dobru znanost dok se ne stvore ekipe od kvalitetnih ljudi, samo od kvalitetnih ljudi. No što ćemo s nekvalitetnima? Gdje je neprijatelj da ih potopi? To je problem.

Dobro je čitati knjige o pomorskim bitkama.